

**Тема семінарського заняття
«Поняття конституційного права України»**

Навчальні питання

1. Поняття, предмет і метод конституційного права України
2. Місце конституційного права в системі національного права
3. Конституційно-правові відносини
4. Конституційно-правова відповідальність
5. Практичні завдання
6. Література

Починаючи вивчення цієї теми, студентам слід розуміти, що людству знадобилося дуже багато часу для формування конституційно-правової дійсності, в центрі якої знаходиться людина.

Предмет конституційного права України складають суспільні відносини щодо людських прав, загальних засад конституційного ладу, які закріплені в першому розділі Конституції України, виборів і референдумів, правового статусу Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України, інших органів виконавчої влади, органів судової влади, територіального устрою України, статусу Автономної Республіки Крим, місцевого самоврядування, правового статусу Конституційного Суду України.

Щодо методу правового регулювання конституційного права, то юридичній науці відомі імперативний і диспозитивний методи регулювання суспільних відносин.

Галузь конституційного права України – це провідна галузь українського права, яка являє собою сукупність конституційно-правових норм, які закріплюють і регулюють найбільш важливі засади суспільних відносин у різних сферах щодо визначення людських прав, конституційного ладу, народовладдя, організації і здійснення державного урядування і місцевого самоврядування, територіального устрою.

Конституційне право може виступати і галуззю законодавства, яка є сукупністю нормативно-правових актів, що належать до предмету конституційного права.

Розглядаючи друге питання, слід зазначити, що в Україні нараховується більше двох десятків галузей права. Однак важко знайти таку з них, яка б не мала закріплених в Конституції України

основоположних засад для свого розвитку. Також жодна галузь національного права не існуватиме, якщо не відповідатиме Конституції України.

Крім того, що конституційне право виступає основою для формування всіх цих галузей права, існує ще і зворотній зв'язок поточних галузей права з конституційним правом. Так, якщо говорити про зв'язки конституційного права з адміністративним правом, яке визначає порядок управлінської діяльності держави, то саме в адміністративних нормах отримують розвиток конституційні засади статусу органів управління.

Також міцні зв'язки конституційного права з фінансовим правом, яке врегульовує питання акумулювання і використання державних грошових фондів, а тому саме в цих нормах визначається порядок фінансування тих суб'єктів державної влади і місцевого самоврядування, які закріплені в Конституції України.

Тісно пов'язано конституційне право з кримінальним правом. Окрім того, що основні засади кримінальної політики містяться в Конституції України, також кримінально-правові норми охороняють положення, які закріплені в Конституції України. Не менш тісті зв'язки конституційного права з цивільним, сімейним правом, де порушення лінії балансу між приватним і державним інтересом може порушити концепцію даних галузей приватного права.

При розгляді третього питання слід мати на увазі, що найменшим складовим елементом галузі конституційного права є норма конституційного права – нормативно закріплене правило поведінки встановлене державою у сфері предмета конституційного права. Саме так виглядає традиційне визначення цього поняття в рамках теорії юридичного позитивізму на сторінках вітчизняних підручників.

На противагу цьому концепція природного права наголошує на тому, що держава не є єдиним суб'єктом нормотворчості, а тому конституційно-правовою нормою є правило нормативного характеру у сфері предмету конституційного права, джерелом якого є народ України чи суб'єкти місцевого самоврядування, або яке може бути прийняте державою.

Конституційно-правові відносини – це суспільні відносини у межах предмета правового регулювання галузі конституційного права, які врегульовані нормами конституційного права.

Теорія конституційно-правових відносин базується на загальнотеоретичних уявленнях про правові відносини, які розроблені теорією права. Тобто їх структура включає суб'єкти, об'єкти, суб'єктивні права і юридичні обов'язки та юридичні факти.

Суб'єктами конституційно-правових відносин є: народ України, населення відповідної адміністративно-територіальної одиниці (при проведенні референдумів, виборів); Верховна Рада України; Президент України; народні депутати України, депутати місцевих рад; Кабінет Міністрів України; органи місцевого самоврядування; політичні партії та їх виборчі блоки; громадяни України; суди; прокуратура; Конституційний Суд України; Уповноважений Верховної Ради України з прав людини; Центральна виборча комісія та ін.

Об'єктами конституційно-правових відносин є ті блага, з приводу яких суб'єкти вступають у правовідносини та реалізують свої конституційні права та обов'язки, до них належать: суверенітет народу; державний суверенітет; територія; конституційний лад та його захист; людина, її права, свободи та обов'язки; влада; волевиявлення народу; громадянство тощо.

Виникненню конкретних конституційно-правових відносин передуює юридичний факт – це обставини, з якими пов'язане виникнення, зміна та припинення конституційних правовідносин.

Особливим видом конституційно-правових відносин є так званий правовий статус, де визначені суб'єкти правовідносин, але зміст взаємних прав і обов'язків суб'єктів конкретно не вказується, а визначається в інших конституційно-правових нормах (наприклад, статус громадянства).

Важливим елементом складу конституційно-правових відносин є їхній зміст. Зміст конституційно-правових відносин - це суб'єктивні права та юридичні обов'язки учасників відносин.

У четвертому питанні, говорячи про теорію юридичної відповідальності та правопорушення, слід розуміти, що вони є основою для розробки положень про конституційно-правову відповідальність. Так як конституційно-правова відповідальність є

різновидом юридичної відповідальності, то їм обом властиві спільні ознаки, адже немає відповідальності без правопорушення; реалізація такої відповідальності пов'язана із санкціями, які визначені в нормах права; конституційно-правова відповідальність має позитивне (проспективне) і негативне (ретроспективне) значення тощо.

Скласти схеми:

- Класифікація конституційно-правових норм.
- Класифікація конституційно-правових інститутів.
- Конституційно-правові відносини: поняття та елементи.
- Джерела конституційного права України як науки.

Дайте визначення наступних понять:

конституційне право України як галузь права, державне право, соціальний зміст конституційного права України, юридичний зміст конституційного права України, функції конституційного права України, предмет правового регулювання, суверенітет народу, потенційний суверенітет, реальний суверенітет, влада, метод правового регулювання, система конституційного права України, принципи конституційного права України, конституційно-правова норма, матеріальні норми, процесуальні норми, регулятивні норми, охоронні норми, імперативні норми, диспозитивні норми, факультативні норми, ситуаційні норми, спеціалізовані норми, дефінітивні норми, загальні норми, норми-принципи, установчі норми, гарантуючі норми, оперативні норми, колізійні норми, конституційно-правовий інститут, загальні інститути, головні інститути, початкові інститути, суб'єкти конституційно-правових відносин, об'єкти конституційно-правових відносин, юридичні факти, правоздатність, дієздатність, джерела конституційного права України, наука конституційного права України, функції науки конституційного права України, предмет науки конституційного права України, методологія науки конституційного права України, система науки конституційного права України, джерела науки конституційного права України, джерела галузі конституційного права України; природне, позитивне право, навчальна дисципліна «Конституційне право», мета навчальної дисципліни «Конституційне право».

Практичне завдання

Вставте замість трьох крапок пропущені слова у нижче наведеному фрагменті тексту та вкажіть, з якого нормативно-правового акта його наведено: «закони України, інші акти Верховної Ради України, акти Президента України, Кабінету Міністрів України не пізніш як у ... строк після їх прийняття у встановленому порядку і підписання підлягають ... державною мовою в офіційних друкованих виданнях. Офіційними друкованими виданнями є: ...; газета «Урядовий кур'єр».

Офіційними друкованими виданнями, в яких здійснюється офіційне оприлюднення законів та інших актів Верховної Ради України, є також ..., «Відомості Верховної Ради України». Офіційним друкованим виданням, в якому здійснюється офіційне оприлюднення законів, актів Президента України, є також інформаційний бюлетень ...».

Вкажіть видання, у яких також офіційно оприлюднюються чинні міжнародні договори України, правові акти органів державної влади, які не визначені у вище наведеному фрагменті тексту нормативно-правового акта (не менше п'ятьох видань).

Література

1. Совгиря О. В. Предмет конституційного права України: аксіологічна складова на сучасному етапі // Український часопис конституційного права. 2016. № 1. С. 41-46. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ukjourcoml_2016_1_9. (дата звернення: 10.07.2023р.)
2. Кравчук В.М. Теоретична характеристика предмета галузі конституційного права України. Юридичний науковий електронний журнал. 2015. № 1. С. 28-31.
3. Годованик Є. В. Конституційно-правова норма та її відображення в Європейському праворозумінні // Актуальні проблеми правознавства. 2018. Вип. 1. С. 80-85. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/aprpr_2018_1_15. (дата звернення: 15.08.2023р.)